

Prezentacje

Centrum Dialogu – Dzielnica Wzajemnego Szacunku, Wrocław

Autor: **Łukasz Jarosław Reszka**

Promotor: dr inż. arch. Ada Kwiatkowska

Nagroda: Nagroda Główna Równorzędna – Konkurs Architektura Betonowa 2006
oraz Wyróżnienie SARP Wrocław

„Architektura Betonowa 2006” jest konkursem organizowanym corocznie przez Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej i koncern Polski Beton. Beton na pierwszy rzut oka jest materiałem zimnym, narzucającym sztywną formę. Jednak uczestnicy konkursu próbują złamać ten stereotyp, pokazując inne strony tego materiału, jego ciepłą, pełną emocji, a czasami wręcz bajkową naturę, pozwalającą na kształtowanie zaskakująco odważnych form. Właśnie to zadanie ukazania innej, cieplej strony betonu – oczywiście obok wielu innych zadań – postawiłem sobie w moim projekcie dyplomowym wykonanym na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej.

Głównym tematem pracy jest dialog między przedstawicielami czterech wyznań (żydowskiego, prawosławnego, rzymskokatolickiego i ewangelickiego). Dialog niezwykły – architektoniczny. Jego miejsce to wrocławskie Stare Miasto, obszar między ulicami Kazimierza Wielkiego, św. Antoniego, Pawła Włodkowica i św. Mikołaja. Fenomenem tego miejsca jest to, że w odległości kilkuset metrów od siebie znajduje się kościół ewangelicko-augsburski, kościół rzymskokatolicki, cerkiew i synagoga. Umożliwiło to zrodzenie się idei Dzielnicy Wzajemnego Szacunku, czyli wzajemnej współpracy pomiędzy sąsiadującymi wspólnotami religijnymi.

Rejon, w którym znajduje się Dzielnica, jest bardzo zróżnicowany. Przy ulicy św. Mikołaja i Kazimierza Wielkiego panuje ciągły ruch i hałas. Przy ul. św. Antoniego znajdują się sklepy, zakłady usługowe, księgarnie oraz

zakłady pogrzebowe i puby. Chodniki są gęsto zastawione samochodami. Najbardziej charakterystycznym obiektem tej okolicy stało się, niedawno wybudowane, nowoczesne kino. Nowoczesność i żywotność uliczek handlowych przeplata się z zaniedbaniem i destrukcją XIX-wiecznych kwartałów zabudowy mieszkaniowej (zły stan techniczny budynków, pustostany, odrapane mury, wybite szyby w oknach, szare podwórka).

Spacer przez tę dzielnicę to niezwykle doświadczenie, przestrzeń pełna jest ciekawych kadrów i tajemniczych zaułków, starych budynków oraz nieremontowanych klatek schodowych, w których przez powybijane okna i świetliki przesącza się światło.

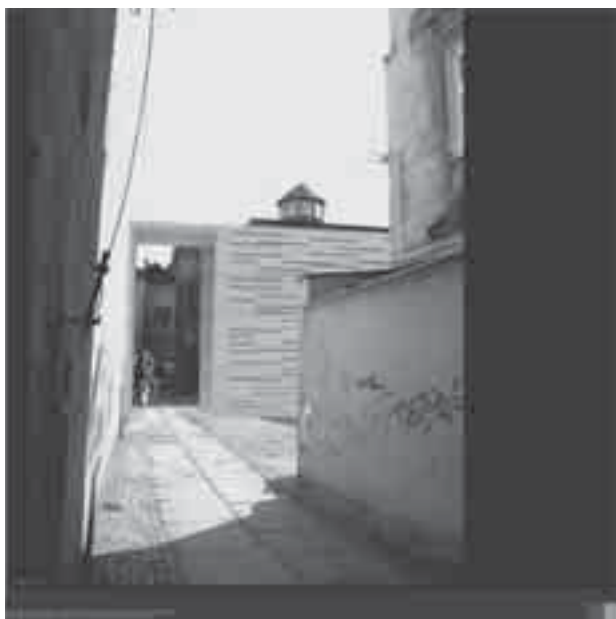
Po konsultacjach z zarządem Fundacji Dzielnicy Wzajemnego Szacunku, który przedstawił główne potrzeby i zamiysł stworzenia Centrum Dialogu, oraz po wielu analizach przestrzennych, zrodził się temat projektu i zostały sformułowane jego założenia ideowe. Idea Centrum Dialogu w Dzielnicy Wzajemnego Szacunku została zbudowana na trzech podstawowych założeniach, będących główną kanwą rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych:

– ŚCIEŻKA – element spajający dzielnicę czterech świątyń,

– DIALOG – jedno centrum ekumenicznego dialogu,

– ŚWIATŁO – jeden uniwersalny symbol dla czterech uniwersalnych religii.

Każda decyzja projektowa podjęta została pod wpływem emocji, jakie wywołał pobyt w dzielnicy, począwszy

Il. 1. Ścieżka – kadr od ulicy św. Antoniego
Fig. 1. Path – view from St Anthony's street

Il. 2. Ścieżka – kadr na Centrum Dialogu
Fig. 2. Path – view of the Centre of Dialogue

od idei urbanistycznej, na doborze materiałów kończąc, zgodnie z tym co powiedział Tadao Ando: *Architecture has forgotten that the space can be a source of inspiration* („Architektura zapomniała, że przestrzeń może być źródłem inspiracji” – tłum. aut.) [1, s. 9].

Układ urbanistyczny Dzielnicy Wzajemnego Szacunku, składający się z zamkniętych kwartałów zabudowy, w których są zlokalizowane cztery świątynie, nie ma wyraźnego elementu spajającego go w jeden system przestrzenny – jedną dzielnicę. Dlatego założeniem ideowym projektu było znalezienie ogniwa wiążącego całość. W projekcie zaproponowano ścieżkę łączącą świątynie, będącą głównym ciągiem pieszym przez dzielnicę. Ścieżka ta jest ciągiem częściowo przebiegającym przez już istniejące trakty komunikacji pieszej, częściowo zaś proponującym nowe szlaki przez podwórka i bramy. To nie tylko akcent, który porządkuje urbanistykę dzielnicy, ale również jeden z głównych elementów formujących bryłę i funkcję samego Centrum Dialogu (il. 1, 2).

Decyzja o wykorzystaniu betonu do budowania formy Centrum Dialogu nie była przypadkowa. Charakter projektowanej architektury betonowej narzucił, poza interesującym wyrazem estetycznym, również emocjonalny odbiór przestrzeni i bryły. Surowość betonu pozwala odciągnąć uwagę na czytaniu kształtu bryły, proporcji przestrzeni oraz wydobywaniu emocji. Jednolite duże płaszczyzny perforowanej ściany z betonu potęgują grę światła i cienia, przy oświetleniu zarówno naturalnym, jak i sztucznym. Użyty w projekcie beton doskonale koresponduje z fakturą istniejących ścian okolicznej zabudowy (il. 3, 4). Światło pełni w dzielnicy podwójną funkcję, jest drogowskazem oraz symbolem.

Centrum Dialogu jest obiektem architektonicznym, który nie tylko ma rozwiązywać realne potrzeby dzielnicy, ale przede wszystkim ma być widzialnym znakiem ekumenizmu. Składa się ono z trzech części: kaplicy, czytelnicy oraz części seminarystycznej.

Najważniejszym elementem całego założenia jest kaplica ekumeniczna (il. 5). Cztery religie to trzy różne symbole: gwiazda Dawida, krzyż łaciński oraz krzyż prawosławny. Użycie wszystkich symboli w jednej kaplicy jest według przedstawicieli tych religii zabronione, dlatego ekumeniczna jedność religii ma się odzwierciedlać w uniwersalnej symbolice światła. Cztery religie skupione w jednej kaplicy ekumenicznej oznaczają jedno centrum i jeden symbol, jakim jest światło.

W całym chrześcijaństwie światło uosabia Chrystusa. Zbawiciela nazywa się Światłością świata. „Ja jestem światłością świata” [2].

W katolicyzmie światło na ołtarzu symbolizuje obecność Jezusa Chrystusa, a znicze na cmentarzach stawia się, aby uspokoić nieśmiertelne dusze. W cerkwi prawosławnej światło ma również ważne znaczenie symboliczne, rozświetlenie ciemnego wnętrza świątyni światłem jest najradośniejszym elementem liturgii i symbolizuje przyjście Chrystusa, czyli światłości, na pogrążony w ciemności świat. W judaizmie stwórcą światła jest Bóg. Żydzi obchodzą święto światła, Chanuka, które celebrowane jest zapaleniem świec umieszczonych w menorze, a według żydowskiej kabały praświatło jest symbolem boskości.

I rzekł Bóg: niech stanie się światło, i stało się światło [3].

Światło jest więc powszechnie uznanym symbolem boskości – elementem duchowym, który przeniknął mroki pierwotnego chaosu i wyznaczył granice panowania ciemności, dlatego w projektowanej kaplicy stało się elementem przewodnim jako uniwersalny symbol ekumenizmu.

Monolityczna bryła kaplicy została podzielona na część zupełnie ciemną – przestrzeń medytacji oraz część rozświetloną – przestrzeń modlitwy. Część ciemna dostępna jest z poziomu parteru, możemy się do niej dostać z ciągu pieszego bądź z dziedzińca, przechodząc wąską szczeliną rozświetloną światłem słonecznym. Szczelina utworzona jest przez

Il. 3. Kaplica ekumeniczna – widok w świetle dziennym
Fig. 3. Ecumenical chapel – daylight view

Il. 4. Kaplica ekumeniczna – nocna iluminacja
Fig. 4. Ecumenical chapel – night illumination

Il. 5. Światło – uniwersalny symbol w kaplicy ekumenicznej
Fig. 5. Light – universal symbol in the ecumenical chapel

monolityczną ścianę kurtynową oraz właściwą bryłę kaplicy. Gdy wchodzimy w mroczną przestrzeń wykończoną czarnym granitem, naszym oczom ukazuje się biała rozświetlona kostka zawieszona w ciemnej przestrzeni.

Bardzo istotną częścią Centrum Dialogu jest czytelnia ekumeniczna, która przez przystające do ścieżki przeszklenie eksponuje znajdujący się wewnątrz księgozbiór. Najważniejsza jest tu nie tyle sama czytelnia, ile fakt zaistnienia w jednym miejscu na sąsiadujących regałach świętych pism ważnych dla liturgii każdej z czterech uniwersalnych religii.

Aspekt symboliczny projektowanego Centrum Dialogu jest nadrzędną wartością. Ścieżka, dialog oraz światło to trzy główne elementy, które przewijają się w założeniach projektowych. Stawiając fundamentalne pytania dotyczące jedności przeżycia *sacrum* dla różnych religii, szukałem uniwersalnej odpowiedzi, emocje przekładając na wymiar architektury. Platon powiedział: „Światło jest cieniem Boga” [4]. Jeśli światło, które wykorzystałem w projekcie, może stać się jednym uniwersalnym symbolem obecności Boga, chciałbym, aby wytyczona ścieżka mogła każdego do tego światła poprowadzić.

Bibliografia

[1] Ando T., *Complete Works*, Taschen, Köln 2005.

[2] *Nowy Testament, Ewangelia wg św. Jana 8, 12*. Biblia Tysiąclecia on-line, Poznań 2003.

[3] *Stary Testament, Genesis 1, 3*. Hebrajsko-polski Stary Testament – Pięcioksiąg, Warszawa, 2003.

[4] Platon, <http://pl.wikiquote.org/wiki/Platon>.